

คอลัมน์ “จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง”

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 25 ตุลาคม 2544

## การก่อการร้าย vs. แผ่นดินไหว

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

การถล่ม World Trade Center เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ก่อผลกระทบอันเลวร้ายด้านเศรษฐกิจยิ่งกว่าแผ่นดินไหวหรือไม่ ?

ในรอบเดือนที่ผ่านมา มีนักเศรษฐศาสตร์อย่างน้อย 2 ท่านที่เปรียบเทียบการถล่ม World Trade Center กับแผ่นดินไหว ณ นครโกเบ (Kobe) ประเทศญี่ปุ่น คนหนึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวเยอรมันชื่อ ฮิวเบิร์ต สตรีบ (Hubert Straub) แห่ง Kiel Institute of World Economics มหาวิทยาลัยคีล อีกคนหนึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกันระดับรางวัลโนเบลชื่อ แกรี เบ็กเกอร์ (Gary S. Becker) แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก

นครโกเบเผชิญภาวะแผ่นดินไหวอย่างรุนแรงในปี 2538 ผู้คนล้มตายกว่า 6,000 คน ตึกอาคารถล่มหรือเสียหายมากกว่า 100,000 หลัง จำนวนคนตายอยู่ในระดับใกล้เคียงกับกรณีการถล่ม World Trade Center แต่เมื่อคิดในเชิงสัดส่วนสัมพัทธ์ต้องนับว่าสูงกว่ากรณี World Trade Center ทั้งนี้เพราะเหตุว่า จำนวนประชากรในญี่ปุ่นน้อยกว่าสหรัฐอเมริกา ความเสียหายที่เกิดขึ้นนครโกเบทำให้มีการพยากรณ์กันว่า กว่าที่นครโกเบจะฟื้นตัวทางเศรษฐกิจและปรับตัวเป็นนครสมัยใหม่ที่มีชีวิตชีวาคงกินเวลานานนับทศวรรษ แต่แล้วนครโกเบก็ทำให้คำพยากรณ์เหล่านั้นผิดพลาด เพราะเพียงชั่วเวลาไม่กี่ปีต่อมา นครโกเบกลับมีชีวิตชีวาทางเศรษฐกิจ

นักเศรษฐศาสตร์สนใจศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจอันเกิดจากภัยธรรมชาติ ดังเช่นปรากฏการณ์แผ่นดินไหว อุทกภัย วาตภัย รวมตลอดจนภัยพิบัติจากสงคราม ตั้งแต่ยุคสำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก (Classical Economics) ในหลายต่อหลายกรณี ระบบเศรษฐกิจสามารถฟื้นตัวจากภัยพิบัติเหล่านี้ในเวลาอันรวดเร็ว อย่างน้อยที่สุดเร็วกว่าที่คาด จอห์น สจิวท มิลล์ (John Stuart Mill) ซึ่งให้เห็นว่า ปัจจัยที่เกื้อกูลการเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการฟื้นตัวจากภัยพิบัติต่างๆ ก็คือ ความรู้และทักษะ

ความเสียหายทางเศรษฐกิจอันเกิดจากการถล่ม World Trade Center ที่มีต่อสหรัฐอเมริกามีไม่มากเท่าผลกระทบของแผ่นดินไหว ณ นครโกเบที่มีต่อเศรษฐกิจประเทศญี่ปุ่น

ทั้งนี้เป็นเพราะขนาดของระบบเศรษฐกิจอเมริกันใหญ่โตมโหฬารมากกว่าเศรษฐกิจญี่ปุ่นนั่นเอง ฮิวเบิร์ต สตรีบซีชี้ให้เห็นว่า ในขณะที่แผ่นดินไหว ณ นครโกเบมีผลกระทบด้านบวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวของ การก่อสร้าง ซึ่งก่อผลทวีคูณต่อระบบเศรษฐกิจญี่ปุ่น แต่ผลทวีคูณทาง เศรษฐกิจดังกล่าวนี้ยังไม่ปรากฏในระบบเศรษฐกิจอเมริกันหลังการถล่ม World Trade Center

ภัยธรรมชาติ ดังเช่นแผ่นดินไหว อุทกภัย และวาทภัยเป็นภัยที่ยากแก่การป้องกัน มนุษย์พิภพต้องเผชิญกับสภาวะความไม่แน่นอนอันเกิดจากการที่ภัยธรรมชาติอาจเกิดขึ้นได้อีก เมื่อเกิดแผ่นดินไหวอย่างรุนแรงในมลรัฐแคลิฟอร์เนียในปี 2532 ประชาชนชาวอเมริกันในมลรัฐนั้น พากันหวาดผวาวัว แผ่นดินไหวครั้งที่ยิ่งใหญ่กว่าอาจเกิดขึ้นอีกในอนาคตอันใกล้

การก่อการร้ายแตกต่างจากภัยธรรมชาติในข้อที่ป้องกันและป้องกันได้ เพียงแต่ อาจต้องเสียต้นทุนสูง คำถามพื้นฐานมีอยู่ว่า การก่อการร้ายอันเกิดจากความเชื่อด้านอุดมการณ์ และศาสนา รวมตลอดจนการก่อการร้ายอันเกิดจากความเกลียดชังสหรัฐอเมริกาสามารถป้องกัน และป้องกันได้หรือไม่ ทุกวันนี้ ชาวแคลิฟอร์เนียรู้สึกหวาดผวาต่อภัยพิบัติอันเกิดจากแผ่นดิน ใหว่น้อยลง แต่ชาวอเมริกันโดยทั่วไปยังคงหวาดผวาต่อภัยจากการก่อการร้าย สภาวะความ ไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นใหม่ก็คือ การก่อการร้ายจะปรากฏในรูปแบบใด

ศาสตราจารย์แกรี เบ็กเกอร์เชื่อว่า การก่อการร้ายสามารถป้องกันและป้องกันได้ เพียงแต่ต้องเสียต้นทุนสูง และหากสามารถสกัดการก่อการร้ายได้ ระบบเศรษฐกิจอเมริกัน จะฟื้นตัวในเวลาอันรวดเร็วกว่าที่ผู้คนทั่วไปคาดคิด บรรดาผลกระทบทางเศรษฐกิจอันเกิดจากการ ถล่ม World Trade Center ล้วนแล้วแต่เป็นผลกระทบระยะสั้น แม้ความเชื่อมั่นของประชาชน ผู้บริโภคและนักลงทุนจะตกต่ำลงไปมาก ยิ่งกว่าเมื่อครั้งเกิดวิกฤติการณ์น้ำมันครั้งแรกระหว่างปี 2516-2517 และสงครามอ่าวเปอร์เซียในระหว่างปี 2533-2534 แต่ดัชนีตลาดหลักทรัพย์คืนสู่ สภาวะปกติภายใน 2-3 สัปดาห์ ในทัศนะของศาสตราจารย์เบ็กเกอร์ ปัจจัยที่เกื้อกูลต่อการเติบโต และการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ วิทยาการความรู้และทักษะของชาวอเมริกันมิได้รับความ เสียหายและบอบช้ำจากการถล่ม World Trade Center

ฮิวเบิร์ต สตรีบซีอาศัยแบบจำลองเศรษฐกิจที่พัฒนา ณ Kiel Institute of World Economics ในการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจอันเกิดจากการก่อการร้ายที่มีต่อระบบ เศรษฐกิจอเมริกัน ผลการศึกษาได้ข้อสรุปว่า หากสภาวะการณ์ด้านการเมืองมีเสถียรภาพ ระบบ เศรษฐกิจอเมริกันจะฟื้นตัวภายในปี 2545

การถล่ม World Trade Center ยังผลให้การผลิตสินค้าและบริการต่างๆต้องหยุด ชะงักไปประมาณหนึ่งสัปดาห์ จึงทำให้ระบบเศรษฐกิจอเมริกันสูญเสียผลผลิตโดยตรง (Direct Production Loss) กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ได้แก่ การขนส่งคมนาคม

โรงแรม สถานบันเทิง บริการการเงิน และการค้าปลีก อุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบแต่เพียงเล็กน้อย ได้แก่ ภัตตาคารอุตสาหกรรม การก่อสร้าง บริการสาธารณูปโภค การค้าส่ง และการโทรคมนาคม ส่วนกิจกรรมที่มีได้รับผลกระทบเลย ได้แก่ เกษตรกรรมและการเหมืองแร่

สายการบิน โรงแรม และการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอย่างรุนแรง ยิ่งกว่าครั้งที่เครื่องบิน Pan Am ตกที่ Lockerbie สก็อตแลนด์ในปี 2531 และ TWA ตกในปี 2539 ทุกครั้งที่เครื่องบินตก ราคาหลักทรัพย์ของสายการบินต้องตกตามและการเดินทางทางอากาศมักจะหดตัวด้วย กว่าที่การเดินทางทางอากาศจะคืนสู่สภาวะปกติกินเวลานับเดือน แต่การถล่ม World Trade Center ทำให้ราคาหุ้นสายการบินตกต่ำอย่างรุนแรง ยิ่งกว่าเครื่องบินตกมากนัก มีหน้าซ้ำความชบเซาของการท่องเที่ยวซึ่งซ้ำเติมฐานะทางการเงินของสายการบินทั้งปวง จนรัฐบาลประเทศต่างๆ ทั้งอเมริกาเหนือและยุโรปตะวันตกต้องเข้าไปประคับประคอง

ในระบบเศรษฐกิจอเมริกัน การขนส่งทางอากาศมีความสำคัญประมาณ 30% ของภาคการขนส่ง (Transportation Sector) กิจกรรมทางเศรษฐกิจแต่ละประเภทมีความเข้มข้นของการขนส่งทางอากาศ (Air Transportation Intensity) แตกต่างกัน ในโครงสร้างอุปสงค์มวลรวมของระบบเศรษฐกิจอเมริกัน รายละเอียดระดับมหภาคที่มีความเข้มข้นของการขนส่งทางอากาศสูงสุด ได้แก่ การส่งออกสินค้าและบริการ รองลงมาได้แก่ รายละเอียดในการบริโภคของประชาชน ต้นทุนการขนส่งทางอากาศที่สูงขึ้นอันเป็นผลจากการถล่ม World Trade Center มิได้มีผลต่อการส่งออกของสหรัฐอเมริกาเท่านั้น หากมีผลกระทบต่อประเทศผู้ส่งออกทุกประเทศที่ใช้บริการการขนส่งทางอากาศด้วย การปรับตัวในการใช้การบริการขนส่งจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน โดยที่การขนส่งทางอากาศจะลดความสำคัญลงไปมาก

แม้ว่าฮิวเบิร์ต สตรีบมีความเห็นแตกต่างจากศาสตราจารย์แกรี เบ็กเกอร์ ในประเด็นการเปรียบเทียบผลกระทบอันเกิดจากการก่อการร้ายกับแผ่นดินไหว แต่สตรีบก็มีสุขทรรศน์ (Optimism) เหมือนกับศาสตราจารย์เบ็กเกอร์ เพราะต่างก็เห็นว่า เศรษฐกิจอเมริกันสามารถฟื้นตัวในเวลาอันรวดเร็ว เบ็กเกอร์หยิบยกปัจจัยด้านวิทยาการความรู้และทักษะอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของระบบเศรษฐกิจขึ้นมาอธิบาย ส่วนสตรีบหยิบยกนโยบายเศรษฐกิจมหภาคของรัฐบาลอเมริกัน ทั้งนโยบายการคลังและนโยบายการเงินเป็นตัวแปรอธิบาย

ข้อที่น่าสังเกต ก็คือ สุขทรรศน์ของแกรี เบ็กเกอร์ และฮิวเบิร์ต สตรีบมิใช่การมองโลกในแง่ดีอย่างปราศจากเงื่อนไข ในขณะที่สุขทรรศน์ของแกรี เบ็กเกอร์ผูกไว้กับสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการป้องกันและป้องปรามการก่อการร้าย สุขทรรศน์ของฮิวเบิร์ต สตรีบผูกไว้กับเสถียรภาพทางการเมือง โดยที่ปัจจัยทั้งสองเกี่ยวข้อสัมพันธ์กันอย่างเห็นได้ชัด หากรัฐบาลอเมริกันยังคงทำสงครามอัฟกานิสถานอย่างยืดเยื้อยาวนานมากเพียงใด ความหวังที่จะได้

เห็นระบบเศรษฐกิจอเมริกันฟื้นตัวในเวลาอันรวดเร็วย่อมเลือนรางมากเพียงนั้น นอกจากนี้ ความยืดหยุ่นของสงครามอัฟกานิสถานยังสร้างสิ่งจูงใจในการ 'ก่อการร้าย' อีกด้วย

#### หมายเหตุ

1. ทักษะของศาสตราจารย์แกรี เบ็กเกอร์ ดู Gary S. Becker, "Don't Be Surprised If the Recovery Is Rapid", *Business Week* (October 22, 2001), p. 14.

2. บทวิเคราะห์ของฮิวเบิร์ต สตรีอบ ดู Hubert Straub, "Assessing the Effects of the Terrorist Attacks on the U.S. Economy". Kiel Working Paper No. 1077 (September 2001), Kiel Institute of World Economics, University of Kiel. ดู [www.uni-Kiel/IfW/homeeng.htm](http://www.uni-Kiel/IfW/homeeng.htm).

3. ข้อเสนอในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคของรัฐบาลอเมริกัน ดู Martin Neil Baily, "Economic Policy Following the Terrorist Attacks" Policy Briefs No. 01 -10 (October 2001), Institute for International Economics, Washington, D.C. ดู [www.iie.org](http://www.iie.org)